

DİJİTAL EBEVEYNLİK

İnternet, dünyanın her yerinde birbirinden bağımsız olan ağları birbirine bağlayan yeryüzünün en büyük ve geniş iletişim kanalıdır. İnternet teknolojileri her geçen gün hızlı bir ilerleme kaydetmektedir. Dijital çağ ise internetin gelişmesi ve yaygınlaşmasının bir sonucudur.

Prof. Dr. M. Engin Deniz

Dijital çağ insanlar için sayısız değişimi beraberinde getiren ve aynı zamanda hayatı kolaylaştıran insanlık tarihinin en önemli keşfidir. Fakat sayısız faydalarının yanı sıra toplum için çeşitli sorunları da içerisinde barındırmaktadır.¹

Dijital Çağ'ın ortaya çıkardığı en önemli sorun ise teknoloji - internet bağımlılığıdır. Bu tehlikenin çocuklar ve gençler üzerindeki etkisinin önüne geçebilmek için anne - babalara ve diğer yetişkinlere çeşitli görevler düşmektedir. Dijital çağ ile yaşanan gelişmeler anne ve babaların sorumluluklarında birtakım değişiklikler meydana getirmiştir. Eski zamanlarda çocukların yetişme tarzları nesiller arasında benzerlik göstermekteydi. Anne ve babalar ebeveynlerinden gördükleri becerileri ile kendi çocuklarını yetiştirebilecek bilgi ve beceriye sahip olabiliyordu. Ancak günümüzde ortaya çıkan yenilikleri çocukların gelişimine pozitif olarak yansıtmak için ebeveynlerin çağa uygun yeni becerileri kazanmalarını zorunlu hale getirmiştir.

Çocukların fiziksel, sosyal ve zihinsel gelişmelerini olumsuz yönde etkileyen teknolojik araçlar, günümüzde ciddi oranda risk faktörlerini barındırmaktadır. İnternetin faydalı bir şekilde kullanılabilmesi için çocukların kendilerine rehberlik edecek rol modellere ihtiyaçları vardır. Çocuklar için en yakın ve etkili rol model anne ve babalarıdır. Dijital çağ dönemi içerisinde teknolojinin doğru kullanılmasını çocuklarına öğretebilen, onlara rehberlik eden anne ve

babalara "dijital ebeveyn" denir.

Dijital ebeveynin ilk görevi dijital çağa ilişkin bilgi birikimlerini artırmaktır. Anne ve babaların çocukların internet ve sosyal medya kullanırken neler yaptıkları kontrol etmeleri, hangi uygulamaları kullandıkları konusunda sürekli güncel bilgiler öğrenmeleri gerekir. Bu şekilde bireylerin olumsuz etkilenmesine neden olabilecek olası riskleri görüp önlemler alıp çocukları tehlikelere karşı koruma olanağına sahip olurlar.

Dijital ebeveynlerin ikinci görevi ise çocuklarının kontrollü biçimde internet ve teknolojiyi kullanmalarını sağlamaktır. Çocukların ve gençlerin ebeveynlerinin kontrolünde olmaları özellikle çocuklar üzerinde oluşabilecek zararlı durumların önüne geçmesinde önemli bir etkidir. Bunun için ebeveynlerin sosyal medya konusunda bilinçli olmaları, bu konuda çocukları ile ortak yaşantılarının olması gerekir. Bireylerin üye oldukları sosyal

medya platformlarını bilmek, çocukları ile sosyal medyada zaman sınırlamasına dikkat ederek vakit geçirmek, sosyal medya kullanımını sınırlı saatler koyarak kontrol altına almaya çalışmak gerekir.

İnternet bağımlılığı tehlikesinin önüne geçebilmek için çocukların ve gençlerin boş zamanlarında internet ve teknoloji dışında ebeveynleri ile ortak zaman geçirmelerini sağlamak dijital ebeveynlerin üçüncü görevidir. Örneğin; birlikte pikniğe girmek, kitap okuma etkinlikleri yapmak, çocukların yaşlarına uygun oyun materyallerine

"Dijital Çağ'ın ortaya çıkardığı en önemli sorun ise teknoloji - internet bağımlılığıdır. Bu tehlikenin çocuklar ve gençler üzerindeki etkisinin önüne geçebilmek için anne - babalara ve diğer yetişkinlere çeşitli görevler düşmektedir."

dokunup hissedebileceği oyunlar oynamak, dijital ebeveyn olarak çocuklara ilgi göstermeye hizmet edecektir.

Dijital ebeveynlerin dördüncü görevi ise çocukların ve gençlerin dijital okuryazarlık becerilerini geliştirerek onları teknoloji kullanımı konusunda bilgilendirmektir. Bunun için öncelikli olarak bireylerin dijital araçları zaman sınırı koyarak nasıl kullanacakları anne ve babaları tarafından öğretilmelidir. Örneğin; tabletini kurallara uygun nasıl kullanacak, günlük görevlerini aksatmadan teknoloji kullanımı nasıl sağlanır gibi konularda çocukların bilgi düzeyleri anne ve babalar tarafından artırılabilir. Bu konuda çocukların öğrenim gördükleri okullarda görev alan okul psikolojik danışmanları ile işbirliği yapılabilir.

Çocuklarının vatandaşlık becerilerini geliştirmeleri dijital ebeveynlerin beşinci görevidir. İnternet kullanım kuralları, çevrim içi sunulan bilgileri kullanırken dikkat etmeleri gereken yasal - etik süreçleri ve internet - teknoloji kullanımında kendi hak ve sorumluluklarının neler olduğu konularını anne ve babalar çocuklarına öğretmelidir.

Dijital ebeveynlerin altıncı ve son görevi ise

çocuklarının yaş gruplarına göre uygun biçimde teknoloji kullanımlarını kontrol etmeleridir. Yaş gruplarına göre teknoloji kullanım süreleri gerekçeleri ile aşağıda açıklanmıştır.

0-2 YAŞ DÖNEMİNDE TEKNOLOJİ KULLANIMI

İçerisinde buldukları gelişim dönemi açısından 0-2 yaş döneminde sanal değil gerçeği deneyimlemeleri bebekler ve çocuklar için çok önemlidir. Sürekli ekrana maruz kalan bireylerin yaparak yaşayarak öğrenme deneyimi kazanamadıkları için zihinsel gelişimleri olumsuz etkilenebilir.

0-2 yaş döneminde bilgisayar yerine çocuklara - bebeklere verilecek basit oyuncaklar gelişimleri açısından çok değerlidir. O yüzden bu dönemde anne ve babalar çocuklara kesinlikle tablet, telefon, bilgisayar vermemelidir. Bunun yerine çevreyi keşfetmelerini sağlayacak etkinlikler ve nesnelere tanışmaları konusunda onlara fırsatlar sunulmalıdır.

3-5 YAŞ DÖNEMİNDE TEKNOLOJİ

KULLANIMI

Okul öncesi döneme denk gelen bu dönemde bireylerin hayal gücü çok aktiftir. Çocuklar oyunlar oynarken hayal dünyasından faydalanır. Örneğin bir tahta parçasını telefon olarak kullanabilir. Çocuklar bu dönemde canlı ve cansız varlıkları birbirinden ayıramazlar. Bu karmaşa animizm olarak adlandırılır. Taşların yaşadığı ya da ağaçların üşüdüğü gibi bazı düşünceler çocuklarda gözlemlenebilir.

3-5 yaş arasında ebeveyn kontrolü dışında internet üzerinden veya dijital araçlardan sürekli ve yoğun oynanan oyunlar çocukların gerçeği değerlendirme yetilerinin bozulmasına neden olabilir. Animizim düşüncesi ile çocuklar gerçek dünya ve sanal dünyanın ayırımını yapamama tehlikesi ile karşılaşır. Oyunda verilen görevleri gerçek hayatta yapmaya çalışarak kendisine ve çevresine tehlike içeren davranışlarda bulunabilir. Çocukların ayrıca algılama becerileri olumsuz etkilenebilir. Çocukların sağlıklı ve mutlu gelişim sürdürebilmeleri için 3-5 yaş grubuna günde sadece yarım saat ve ebeveyn kontrolünde teknoloji kullanımına müsaade edilmelidir.

6-12 YAŞ TEKNOLOJİ KULLANIMI

6-12 yaş döneminde çocukların teknoloji kullanımını diğer dönemlerde olduğu gibi ebeveyn kontrolünde ve sınırlı olmalıdır. Zihinsel gelişimin sağlıklı biçimde yürütülebilmesi için bilgisayar oyunları yerine gerçek deneyim sunan oyunlar oynamaları ve bedensel spor aktiviteleri yapmaları sağlıklı gelişim açısından gereklidir.

Çocukların oyunlar oynarken nesnelere dokunması, arkadaşları ile iletişim kurması, çevreyi tanıması zihinsel gelişimine büyük katkı sunar. Fakat teknoloji çağında olduğumuz için çocukları teknolojiden soyutlamak mümkün değildir. Bu yüzden belli kurallar ortaya koyarak teknoloji kullanımını deneyimlerini günlük bir saat ile sınırlandırmak uygun olur.

13-18 YAŞ VE ÜZERİ TEKNOLOJİ KULLANIMI

Ergenlik döneminde bireyler arkadaşları ile daha fazla vakit geçirmekten hoşlanır. Yaşadıkları

grubun normlarına uyum sağlama eğiliminde olurlar. Örneğin tüm arkadaşları sosyal medya kullandığı için bireyler sosyal medya kullanmayı isteyebilir. Sosyal medya kullanım süreleri konusunda ergenler anne ve babaları ile bazen çatışma yaşayabilir. Ergenlik dönemi ebeveyn ve çocuklar arasında çatışma ile değil karşılıklı sevgi ve saygı çerçevesinde işbirliği kurularak geçirilmelidir. Bu yüzden duygu ve düşüncelerin karşılıklı ifade edilerek ortak noktada buluşmanın sağlanması ergenlerin yararına olur.

On üç yaşından sonra çocukların kendilerine ait akıllı telefonlarının olmasında ve sosyal medya kullanımlarında bir sakınca yoktur. Fakat anne ve babalar teknolojik araçların nasıl kullanılması gerektiği, teknoloji bağımlılığına ilişkin olası risklerin neler olduğu konusunda bilgi sahibi olup çocuklara bu konuda rol model olmaları gerekir.

Anne ve babalar zaman zaman çocuklarının bu konuda neler yaptığı ile ilgilenmek, belli aralıklarla onlarla sohbet etmek ve onlara rol model olmaları teknoloji kullanımının kontrolü açısından faydalı olabilir. Tüm bu yöntemler dikkate alınarak 13 – 18 yaş grubunun teknoloji ile geçirdiği vakit anne ve babalar tarafından maksimum iki saat ile sınırlandırılabilir.

Sonuç olarak insan yaşamına sayısız olanaklar sunan internet ve teknoloji kullanımı günlük yaşamda rol ve sorumlulukları aksatmayacak biçimde kullanılması gerekir. Çocukların ve gençlerin sağlıklı bir şekilde teknoloji kullanımının sağlanmasında anne ve babalara önemli rol ve sorumluluklar düşer. Ebeveynler, çocuklarının teknoloji kullanımında yukarıda açıklanan hususları dikkate alarak onlara yaklaşırlarsa dijital çağın getirdiği olumsuz etkilerden çocuklarını koruyabilirler. Tüm bu becerileri yerine getirmek anne ve babaların dijital ebeveynlik görevleridir.